

MUROWANY (73) *part praet pass pf i impf*

pf (69), *impf* (3), *pf a. impf* (1); *impf BielKron* 266 [2 r.], *ModrzBaz* 35v. [Wszystkie użycia *impf* pełnią funkcję strony biernej od MUROWAĆ.]

murowany (71), **murowan** (2).

o jasne; w formach niezłożonych a pochylone, w formach złożonych a jasne.

sg *m N* murowany (16), murowan (2); ~ (*attrib*) murowany (14); ~ (*praed*) murowany (2), murowan (2); -any: -an *BielKron* (2 : 2). ◇ *L* murowanym (4). ◇ *f N* murowaną (1). ◇ *A* murowaną (1). ◇ *L* murowan(e)j (2). ◇ *n N* murowan(e) (12). ◇ *G* murowan(e)go (3). ◇ *A* murowan(e)go (1). ◇ *L* murowanym (2). ◇ *pl N subst* murowan(e) (6). ◇ *G* murowanych (7). ◇ *A subst* murowané (11); -é (1), -(e) (10). ◇ *L* murowanych (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI w. (jeden z niżej notowanych przykładów) i XVIII w.

1. (Z)budowany z kamienia lub cegły, a przez to mocny, trwały, także kosztowny; *muratus Mącz, Vulg; latericius Mącz; latericio opere struetus, saxo structus Cn* (51) : między Mławą i miedzi przątniczym ięft wyęft wielga kołczioł wny murowany y wielych dworuw ziemyanłkich *LibMal* 1543/69v; *Leop Eccli* 28/17; [kościół Salamonów] od tych był murowan/ ktore był Cyrus z więźnienia wypuścił *BielKron* 266; przy ktorych [mieście i zamku] też był kłałztor murowany *BielKron* 308v; Cokolwiek Polłká dziś ma murowanego/ więtfza połowicá z iego [Kazimierza Wielkiego] ięft przyczyny *BielKron* 376; Przyiechálifmy do Mechy miałtá ławnego y bogatego/ [...] w kthorym domy murowáne łá kołztowne iáko v nas w mieściech wielkich/ tylko nie máłz muru okołó miałtá *BielKron* 457, 263v, 266, 269, 407, 430 [3 r.], 431v; *Cryptoporticus*, Murowána kruktá á zásklepienie/ które lecie człowieká chłodzi *Mącz* 70a, 134a, 185h, 238h, c, 356d, 414h, 466d; *RejPos* 13; W Rydze murowany Dwór/ gđzię [!] Arcybiskup kiedy bywał w Rydze/ mieskiwał. *KwiatOpis* C3; v nich włyżftki domy y Zamki drzewiáne gęłto budowáne/ niemáłz we włyzey Mołkwi miałtá murowanego/ okrom Płkowá. *BielSpr* 67; W niektórych kráióch [!] y murowáne Tárały muruią *Strum* [H]v; A mowie tu o budowaniu tákiem/ ktoreby y ściány murowáne/ y pobićie zdáchowki miało [*Loquor autem de aedificio, quod et parietes et tegulas ex latere haberet*]. *ModrzBaz* 35v; vdawion ięft ná Krewłkim zamku w wieży murowáney *StryjKron* 467; *NiemObr* 22; MNie bogáctwá/ mnie złoto/ mnie iedwabné ściány/ Mnie nie gárnie do siebie páłac murowány. *PudłFr* 47; *KmitaPsal* A3v; *GostGospPon* 169; *SkarKaz* 551a; Ach gdyby Tych prawowładzców náłzych łámych, dla ich więtfzey Vczćiwości choćia iuż y námurowanych Szubienicách wielzono. *CiekPotr* 78.

murowany z czego (4): miałto murowáne nie z cegły ále z przyrodzonych kwádratow kámieni/ ták iż káżdá kámienicá rowná łie wielkiemu á známienitemu páłacowi. *BielKron* 277v, 264; *Mącz* 60d; Tákowe częfte požogi słufznieby Dozorcy budowania miały do tego przywodzić/ żeby oni tey drogi łzukáli/ iákoby z cegły murowáne [*ex lateribus aedificandarum*] domy były *ModrzBaz* 35v.

W przeciwstawieniu: »murowany ... drzewiany« (2): *NiemObr* 22; bo my zamkow/ domow/ murowanych nie mamy/ w podłem drzewiánech budowaniu náłzem/ máiętności chowamy náłze *GórnRozm* B4v.

W charakterystycznych połączeniach: murowany (-a, -e) dom (5), dwór, kościół (9), kruchta, miasto (3), most, pałac (2), słupy (2), szubienica, ściana (4), zamek; murowany z cegły, z wiela kamienia.

Wyrażenia: »murowane budowanie« (1): Iełth ptak Sowiego rodu/ na kołcielech albo na Murowanym budowaniu rad miefzka. *FalZioł* IV 24b.

»gmachy murowane« (3): Podle tego Kościołá niechayby było wielkie budowanie/ ktore od fundámentu/ niechby miało gmáchy murowáne [*parietes latericios*] á zálklepione. *ModrzBaz* 123; *PudłDydo* A4v, B4v.

»groby tatarskie murowane« = *kurhany o konstrukcji kamiennej przysypanej ziemią* (2): yz tv Tatarłkie są polia potim znacz ze są yelzche na nych grobi Tatarskie mvrowane *LibLeg* 10/70v, 9/51v.

»komin murowany« = *symbol wygody i zamożności* (1) : Y on náłz domek odárty Co był we troię podpárty Iuż wždy dziś ma głádlíse fciány Y komin w niem murowány *RejRozpr* D4v.

»staroświeckim obyczajem murowany« (1): Aventicum [...] Iełt miałto łrzednie/ ná gorze wytáwione/ łtaroświeckim obyczáiem murowáne/ [...] rozne od dzifiefyłzych ludzi murow y robot. *BielKron* 283.

Szereg: »murowany a(1)bo (ręką a. z drzewa) budowany« (3): *SeklKat* V2v; iż tu nye o murowánym álbo z drzewá budowanym kołcyele rzecz yełt/ ále o nyeyákim zborze á zgromádenyu *KromRozm III* A5; *RejPos* 139v.

2. *Murami albo murem otoczony; warowny; ogrodzony* (22) : *BierRozm* 6; Dziatki náłse y cokolwiek mamy/ pozofthána w mieściech murowánych [*in urbibus muratis*] *Leop Num* 32/17; poczáwłzy od miáłta murowánego [*ab urbe munita*] áż do miáłteczká około ktorego muru nie było *BibRadz* 1.Reg 6/18, 2.Par 8/5; [*Bryzak*] iełt miałto murowáne/ mocne/ ludne/ w dobrym kráiu/ żywności ma dofyć, *BielKron* 286v; FRánkonía ma od południá Szwabłką/ Bátorłką ziemię: [...]. Dofyć w niey miałt murowánych/ zamkow mocnych. *BielKron* 289; *Herbipolis* [...] Miáłtho mocne murowáne/ ochędożne. *BielKron* 289v, 40v, 283v, 284v, 316v, 437 [2 r.]; *Castellum*, Miáłteczko murowáne. *Mącz* 40a; s tąd zá trzy dni chodu iełt do Targowíłká Miáłthá Wołofłkiego/ ácz nie murowáne/ ále w dobrym mieyfcu leży/ y dobrze opátrzone obroná *BielSpr* 58v; *BudBib Lev* 25/30; *StryjKron* 260, 320, 467.

W charakterystycznych połączeniach: murowane miasteczko (2), miasto (miasta) (16).

Wyrażenia: »ogrod murowany« (1): Ray [...] było mieyfce od Bogá wybráne [...] (nie ogrod murowány iáko málárze máluią) wielką część ziemię w łobie zámýkáiąc *BielKron* 466.

»w okrąg murowany« (1): Ma tho krolełtwo miáłto wielkie/ zową ie Kámbalu/ wielkim kołztem budowane/dwádziefciá y czterzy mil/ iełt w okrąg murowáne/ á mury na wzwyłz dwádziefciá sążeni. *BielKron* 269.

Szereg: »obronny a murowany« (1): Brunłfwik wielkie miáłtho/ głowá włzytkiey Sáłkiey ziemię/ obronne á murowáne *BielKron* 290.

Synonimy: 1. *budowany*; 2. *obwarowany, ogrodzony, otoczony*.

Cf **MUROWAĆ, NIEMUROWANY**